

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 426/2016 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen Nord Stream 2 -hankkeen turvallisuuspoliittisen ulottuvuuden huomioimisesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Elina Lepomäen /kok ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 426/2016 vp:

Näkeekö hallitus Nord Stream 2 -hankkeessa turvallisuuspoliittista ulottuvuutta ja

Aikooko hallitus laatia turvallisuuspoliittisen analyysin Nord Stream 2 -hankkeesta Ruotsin tavoin?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Nord Stream 2 on venäläisen Gazpromin ja viiden eurooppalaisen energiayhtiön, saksalaisten BASF- ja UNIPER-, ranskalaisen ENGIE-, hollantilaisen SHELL- ja itävaltalaisen OMW-yhtiöiden yhteinen kaupallinen projekti. Yritykset tekivät hankkeesta investointisopimuksen syyskuussa 2015 projektin oltua pysähdyksissä parin vuoden ajan. Viiden eurooppalaisen yrityksen oli määrä tulla 50 prosentin omistusosuudella mukaan hanketta varten Gazpromin Sveitsiin perustamaan Nord Stream 2 AG projektiyhtiöön. Puolan kilpailuviranomaisten hiljattain antama ennakkokanta, jonka mukaan osakkuusjärjestely vääristäisi kilpailua Puolan markkinoilla, kuitenkin esti tämän. Yhtiöt neuvottelevat edelleen yhteistyön toteutustavasta. Nord Stream 2 AG on ilmoittanut, että hanke joka tapauksessa etenee suunnitelmien mukaisesti.

Yritykset ovat arvioineet, että hanke on taloudellisesti kannattava, ja että se vastaa tulevaisuuden kaasun kysyntään EU:n jäsenvaltioissa. Laskelmien pohjana on muun muassa kaasun tuotannon aleneminen Pohjanmerellä ja Alankomaissa, kaasun kulutuksen mahdollinen lievä kasvu siirryttäessä osana energiamurrosta pois hiilestä, ja Saksassa myös pois ydinenergiasta uusiutuviin energiamuotoihin. Näkemykset Nord Stream 2 -kaasuputkien tarpeellisuudesta, kannattavuudesta ja ylipäätänsä kaasun roolista tulevaisuuden energiapaletissa Euroopassa vaihtelevat jyrkästi. Investoivien yritysten on arvioitava nämä ja kannettava riskit.

Yritykset ovat arvioineet, että hanke on taloudellisesti kannattava, ja että se vastaa tulevaisuuden kaasun kysyntään EU:n jäsenvaltioissa. Laskelmien pohjana on muun muassa kaasun tuotannon aleneminen Pohjanmerellä ja Alankomaissa, kaasun kulutuksen

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 426/2016 vp

mahdollinen lievä kasvu siirryttäessä osana energiamurrosta pois hiilestä, ja Saksassa myös pois ydinenergiasta uusiutuviin energiamuotoihin. Näkemykset Nord Stream 2 -kaasuputkien tarpeellisuudesta, kannattavuudesta ja ylipäätänsä kaasun roolista tulevaisuuden energiapaletissa Euroopassa vaihtelevat jyrkästi. Investoivien yritysten on arvioitava nämä ja kannettava riskit.

Nord Stream 2 -hanke on jatkoa vuosina 2011 ja 2012 käyttöön otetuille Nord Stream 1:n kahdelle kaasuputkelle. Nord Stream 2 AG:n suunnitelmien mukaan putket tulisivat kulkemaan Nord Stream 1 -putkien rinnalla Suomen talusvyöhykkeellä, mutta eivät aluevesillä. Rantavaltion oikeudet ja velvollisuudet talusvyöhykkeellä ovat rajatummalla kuin aluevesillä.

Talusvyöhykkeen käyttöön liittyvät oikeudet ja velvollisuudet määritellään YK:n merioikeusyleissopimuksessa (SopS 49 ja 50/1996) ja sen pohjalta säädetyssä laissa Suomen talusvyöhykkeestä (1058/2004). Rantavaltiolla on talusvyöhykkeellä yksinoikeus elollisten ja elottomien luonnonvarojen tutkimiseen, hyödyntämiseen, säilyttämiseen ja hoitamiseen samoin kuin muuhunkin talusvyöhykealueen taloudelliseen tutkimiseen. Rantavaltiolla on lisäksi lainkäyttövalta tekosaarten, laitteiden ja rakennelmien rakentamisen ja käytön osalta samoin kuin talusvyöhykealueella harjoitettavan meritieteellisen tutkimuksen sekä meriympäristön suojelun ja säilyttämisen osalta. Rantavaltion oikeuksia talusvyöhykkeellä rajoittaa merioikeusyleissopimuksen 58 artikla, jonka mukaan kaikilla valtioilla on rantavaltion talusvyöhykkeellä merenkulun ja ylilennon vapaus, vapaus merenalaisten kaapeleiden ja putkistojen laskemiseen sekä vapaus kaikkeen muuhun näihin vapauksiin liittyvään kansainvälisessä oikeudessa hyväksytyyn meren käyttöön.

Talusvyöhykkeestä annetun lain 6 §:n mukaan valtioneuvosto voi antaa hakemuksesta suostumuksensa suorittaa talusvyöhykkeellä toimintaa, jonka tarkoituksena on talusvyöhykkeen taloudellinen hyödyntäminen. Valtioneuvoston suostumusta talusvyöhykkeen taloudelliseksi hyödyntämiseksi koskeva asia ratkaistaan valtioneuvoston yleisistunnossa työ- ja elinkeinoministeriön esittelystä. Talusvyöhykkeellä sovelletaan myös muun muassa ympäristövaikutusten arvioinnista annettua lakia (468/1994) sekä vesilakia (587/2011). Hanke vaatiikin sekä kansallisen lainsäädännön mukaisen ympäristöarviointiprosessin (YVA), johon sisältyy myös valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista tehdyssä yleissopimuksessa (Espoon sopimus, SopS 67/1997) tarkoitettu kansainvälinen kuuleminen, samoin kuin vesilain mukaisen rakentamisluvan.

Suomen viranomaisten on käsiteltävä Nord Stream 2:n edellyttämät lupahakemukset ja YVA selvitykset normaalissa järjestyksessä kansallisen lainsäädännön ja kansainvälisten velvoitteiden mukaisesti kuten se teki Nord Stream 1:kin osalta.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 426/2016 vp

Nord Stream 2 -hanke on ollut vireillä viranomaiskäsittelyssä vuodesta 2013 lähtien, jolloin kansallinen YVA-menettely ja Espoon sopimuksen mukainen kansainvälinen ympäristövaikutusarviointiprosessi alkoi, ja jolloin valtioneuvosto myönsi ehdollisen luvan Suomen talusvyöhykkeen merenpohjan tutkimuksiin ympäristövaikutusarviointien tekemiseksi. Nord Stream 2 AG:n haettua tutkimusluvan uusimista, valtioneuvosto antoi 3.12.2015 tutkimuksiin ehdollisen suostumuksen. Lupa on voimassa 31.12.2018 asti.

Nord Stream 2 AG:n ympäristövaikutusarviointiselostuksen odotetaan tulevan viranomaistemme käsittelyyn helmikuussa 2017. Lupaprosessien odotetaan käynnistyvän kesä-heinäkuussa 2017 ympäristöarviointiprosessien päätyttyä.

Nord Stream 2 -hankkeen on noudatettava myös soveltuvaa EU-sääntelyä. Erityisesti komissiolta odotettava tulkinta siitä, miten EU:n III energiasisämarkkinapakettia sovelletaan hankkeeseen, vaikuttaa siihen, miten putkea voidaan käyttää, ja siten myös sen kannattavuuden arviointiin. III energiasisämarkkinapaketin soveltaminen edellyttäisi mm. kaasun myynnin ja -siirron toimijoiden eriyttämistä ja myös muiden kuin putken omistavan yrityksen oikeutta käyttää putken siirtokapasiteettia.

Muutama EU:n jäsenvaltio suhtautuu hankkeeseen kriittisesti, koska sen katsotaan mm. rikkovan EU:n energiaunionin tavoitetta vähentää kaasuriippuvuutta Venäjästä ja heikentävän EU:n yhtenäistä Venäjä-politiikkaa. Hankkeeseen kriittisesti suhtautuvat pitävät ristiriitaisena sitä, että Venäjän kanssa jatketaan energiayhteistyötä tavalla, joka heikentää Ukrainan asemaa. Näkemyksen mukaan Ukraina menettäisi huomattavan osan nykyisin noin kahden miljardin euron kaasun kauttakulkumaksuista. Hankkeen on arveltu myös heikentävän turvallisuuspoliittista tilannetta Itämeren alueella.

Näiden yhteisten argumenttien lisäksi kullakin hanketta vastustavalla maalla on omia kansallisia intressejä vastustaa sitä.

Muut EU:n jäsenvaltiot, Suomi mukaan lukien, ovat suhtautuneet hankkeeseen pääosin neutraalisti, eli pitäneet hanketta kaupallisena hankkeena, joka on voitava toteuttaa, kuten muutkin kaupalliset energiahankkeet, mikäli se täyttää EU-sääntelyn, kansainvälisen oikeuden ja kansallisen lainsäädännön asettamat edellytykset.

Suomella ei ole kansallisia erityisintressejä vastustaa tai tukea hanketta. Hanke ei vaikuta Suomen energiaturvallisuuteen eikä hankkeella tämänhetkisen arvion mukaan ole muitakaan suoria turvallisuusvaikutuksia Suomeen. Keskeinen hankkeessa arvioitava asia Suomessa ovat ympäristövaikutukset.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 426/2016 vp

Hankkeeseen kriittisesti suhtautuvien huolet ovat ymmärrettäviä. Venäjän ja muidenkin maiden suuriin energiahankkeisiin liittyy geopoliittinen ulottuvuus. Näihin huoliin on kuitenkin pystyttävä vastaamaan muilla keinoin, kuin estämällä energiahankkeita poliittisin syin, ellei oikeusjärjestys sellaista harkintavaltaa anna. Talousvyöhykkeellä tapahtuvan toiminnan osalta Suomen harkintavaltaa rajoittavat YK:n merioikeusyleissopimuksessa kaikille valtioille myönnetty oikeudet.

Suomen hallituksen kantana on, että EU:n energiaturvallisuutta parannetaan parhaiten markkinaehtoisesti kehittämällä energian sisämarkkinoiden toimivuutta. Riippuvuutta Venäjän kaasusta vähennetään Euroopassa tehokkaimmin diversifioimalla kaasuntuontireittejä ja -lähteitä sekä vahvistamalla EU:n kaasumarkkinalainsäädäntöä, siirtoputkiverkostoa ja LNG-infrastruktuuria, mikä on parhaillaan osana EU:n energiaunionin toimeenpanoa monipuolisesti toteutumassa.

Ukrainan olisi säilyttävä merkittävänä kaasutoimitusten kauttakulkureittinä vaikka Nord Stream 2 valmistuisi. Tähän on sekä kaupalliset että energiahuoltoerusteet. Tämä voi toteutua, jos Ukrainan huonokuntoinen ja teknisestikin riskialtis kaasuverkosto pystytään ainakin osin modernisoimaan ja toimimaan EU:n määräysten mukaisesti mukaan lukien III energiasisämarkkinapaketti, joihin Ukraina on sitoutunut Energiayhteisön jäsenenä. Modernisointi tulisi vaatimaan useiden miljardien investoinnit. Ukrainan kaasuturvallisuuteen kauttakulkutoimitusten pienentymisellä ei ole merkitystä, koska Ukrainan riippumattomuus kansallisen kulutuksen osalta Venäjältä suoraan tulevista kaasutoimituksista on jo nyt pitkälle varmistettu toimivilla kaasun siirtoyhteyksillä EU:n jäsenvaltioista Украинаan, ja koska Ukrainalla on merkittävä kaasun varastointikapasiteetti.

Huolet Nord Stream 2:n rakentamisen turvallisuuspoliittisista vaikutuksista Itämeren alueella ovat hyvin samankaltaisia, joista keskusteltiin Nord Stream 1:n yhteydessä. Nord Stream 1:n valmistumisen jälkeen Itämeren alueen turvallisuuspoliittinen tilanne on heikentynyt, mutta Nord Stream 2:n rakentamisella jo olemassa olevien putkien rinnalle ei tämän hetkisen arvion mukaan odoteta olevan vaikutusta Suomen turvallisuuspoliittiseen asemaan. Myöskään rakentamisvaiheeseen ei odoteta kohdistuvan erityisiä turvallisuusuhkia, koska rakentamisvaiheessa lupaehtojen noudattamisen seuranta sekä Suomen satamien ja aluevesien käyttöä rakentamisen yhteydessä sääntelevä lainsäädäntö mahdollistavat tehokkaan viranomaisvalvonnan.

Viranomaiset seuraavat jatkuvasti hanketta. Käsiteltäessä hakemusta talousvyöhykkeestä annetun lain 6 §:ssä tarkoitetuksi valtioneuvoston suostumukseksi ministeriöt ja muut viranomaiset antavat lausuntonsa asiasta. Erillistä turvallisuuspoliittista selvitystä ei ole suunniteltu tehtäväksi. Tietojemme mukaan Ruotsi ei ole valmistautunut tekemään erillistä turvallisuuspoliittista selvitystä.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 426/2016 vp

Suomelle Nord Stream 2 on esisijaisesti kaupallinen hanke, joka on voitava toteuttaa, kuten muutkin kaupalliset energiahankkeet, mikäli se täyttää EU-säätelyn, kansainvälisen oikeuden ja kansallisen lainsäädännön asettamat edellytykset. Putkilinjan rakentaminen vaatii YVA:n ja valtioneuvoston suostumuksen jälkeen vesiluvan, joten hanke on viime kädessä ympäristölupakysymys. Suomen toimintaa ohjaa jatkossakin Nord Stream 2:n osalta oikeusvaltioperiaate, ympäristövaikutusten arviointi ja tavoite vahvistaa EU:n energiaturvallisuutta.

Helsingissä 28.9.2016

Pääministeri Juha Sipilä